

До спеціалізованої вченої ради
К 11.051.12
Донецького національного
університету імені Василя Стуса

ВІДГУК

офіційного опонента

**кандидата юридичних наук, доцента Громенко Юлії Олександрівни
на дисертацію Часовникова Дмитра Валерійовича
на тему «Адміністративно-господарські санкції за правопорушення
на ринку цінних паперів», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське
право; господарсько-процесуальне право**

Актуальність теми дослідження

Одним із найбільших сегментів фінансового сектору економіки є ринок цінних паперів. Розвиток ринку цінних паперів здатен забезпечити зростання економіки України, поглиблення світової інтеграції. Сучасний ринок цінних паперів являє собою складну у функціональному та інституційному планах систему, яка має ринкові механізми самоорганізації та одночасно є об'єктом державного регулювання. Серед адміністративних засобів державного регулювання ринку цінних паперів особливе місце посідають адміністративно-господарські санкції, які є важливими інструментами забезпечення законності та правового господарського порядку на ринку цінних паперів.

Нормативну основу застосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів складають норми ГК України, законів України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», інших законів та підзаконних нормативно-правових актів. Водночас проведена

дисертантом якісна оцінка стану нормативно-правового забезпечення застосування адміністративно-господарських санкцій на ринку цінних паперів, дозволила констатувати наявність у законодавстві окремих недоліків, які потребують усунення. Слід погодитись з дисертантом, що в законодавстві, правозастосовній практиці відсутній єдиний підхід щодо правової природи санкцій, які застосовуються на ринку цінних паперів до суб'єктів господарювання; неупорядкований перелік адміністративно-господарських санкцій, які застосовуються до учасників ринку цінних паперів; невизначені умови і підстави застосування більшості адміністративно-господарських санкцій на ринку цінних паперів.

Окрім значної кількості невирішених питань правотворчої практики, недостатньо розвинутими залишаються і важливі теоретичні положення у досліджуваній дисертантом сфері. Наразі можна констатувати практичну відсутність комплексних наукових досліджень проблематики застосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів з позицій науки господарського права.

Про практичну та наукову актуальність дисертаційної роботи Д. В. Часовникова свідчить також її взаємозв'язок з науковими програмами – вона виконана відповідно до плану науково-дослідної діяльності юридичного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса за темами «Розвиток правової системи України: стан та перспективи» (державна реєстрація № 0112U002868) та «Правове забезпечення соціально-економічного розвитку: стан та перспективи» (державна реєстрація № 0118U003140).

Відтак дослідження адміністративно-господарських санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів з метою їх подальшого удосконалення має не лише наукове, а й важливе практичне значення для підтримання законності на фінансовому ринку.

В контексті вищенаведеного обрана для дослідження тема є актуальною для юридичної науки за своїм предметом, поставленою метою та одержаними результатами.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертація виконана на високому науковому та професійному рівні. Структура дисертації Д. В. Часовникова, логічно витікає з поставлених завдань, об'єкту і предмету дослідження та складається зі вступу, двох розділів, які мають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дослідження містить ґрунтовні наукові положення, які мають науково-теоретичне значення та практичну спрямованість.

Автором проаналізовані та використані в основному всі відомі на даний час дослідження попередників, які в тій чи іншій мірі мали відношення до предмета дисертаційного дослідження, про що свідчить зазначена дисертантом теоретична база дослідження, виявлена сутність зазначеної проблематики, її значимість, визначено практичне значення дослідження. Цінність творчого пошуку дисертанта полягає в тому, що дисертаційна робота була виконана на підставі аналізу науково-теоретичних досліджень у різних галузях юридичної науки, аналізу відповідного законодавства та правозастосовної практики.

Під час дослідження застосовано ряд наукових методів, обраних автором з урахуванням специфіки поставлених мети і завдань, об'єкта і предмета дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження становить сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, зокрема, таких як: діалектичний, системного аналізу, формально-логічний, компаративістський, статистичний, історичний тощо. За текстом дисертаційного дослідження можна зробити висновок, що дисертант вдало використовує зазначені методи та демонструє наявність навичок творчого наукового дослідження. Дисертаційна робота Д. В. Часовникова свідчить про ґрунтовне вивчення дисертантом чинного законодавства України та зарубіжних країн, спеціальної літератури, а також матеріалів судової практики, практики Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку та статистичних даних з предмету дослідження. Слід зауважити, що джерельна база дисертації включає 373 найменування, що підкреслює достовірність та обґрунтованість висновків. Список використаних джерел оформлений відповідно до

встановлених вимог. Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації можна вважати обґрунтованими, які мають науково-теоретичне і практичне значення.

Обґрунтованість висновків та пропозицій підтверджується фактом публікацій за темою дисертації та апробацією результатів дослідження на науково-практичних конференціях. Зокрема, результати наукового дослідження викладено у 18 друкованих наукових працях, з яких: 5 – статті, надруковані у наукових фахових виданнях України, 1 – стаття у науковому періодичному виданні іншої держави, 3 – тези наукових повідомлень та доповідей, виданих за результатами проведення науково-практичних конференцій. Результати дослідження представлені як пропозиції з удосконалення норм чинного законодавства у вигляді проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення застосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів».

Новизна результатів наукового дослідження

За характером та змістом дисертація Д. В. Часовникова є одним із перших в Україні комплексних досліджень адміністративно-господарських санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів, і містить низку теоретичних положень з різним ступенем новизни.

Важливим є те, що роботі притаманний системний характер, оскільки автор, намагаючись розробити дієві пропозиції з розвинення теоретико-прикладних засад застосування адміністративно-господарських санкцій на ринку цінних паперів, вдається до аналізу як теоретичних напрацювань науковців, так і еволюції відповідного законодавства, висвітленню особливостей національної практики правозастосування у досліджуваній сфері.

Зокрема, у першому розділі дисертаційної роботи автором визначено кваліфікуючі ознаки та запропоновано поняття ринку цінних паперів, адміністративно-господарських санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів, проведено класифікацію видів адміністративно-господарських санкцій

за правопорушення на ринку цінних паперів, проаналізовано нормативно-правову основу застосування таких санкцій.

Перш за все, слід погодитися з відправними позиціями, сформульованими у роботі, які стосуються нормативної термінології. Цілком обґрунтованим є висновок дисертанта про тотожність понять «фондовий ринок» і «ринок цінних паперів». Зокрема, виділяючи низку ознак ринку цінних паперів, Д. В. Часовников справедливо зауважує на доцільність виключення з законодавчих актів терміну «фондовий ринок» з метою досягнення єдності та однозначності у використанні термінології в нормативних актах та в процесі правозастосування.

Додатково певну ясність положення дисертаційної роботи вносять у категоріальний апарат чинного законодавства у частині розмежування понять «адміністративно-господарські санкції», «фінансові санкції», «адміністративні санкції», «заходи впливу». Наразі відсутня чіткість та одноманітність наукових поглядів та правозастосовної практики на співвідношення цих категорій, а тому до здобутків дисертанта слід віднести збагачення термінології господарського законодавства дефініцією «адміністративно-господарські санкції за правопорушення на ринку цінних паперів». При цьому справедливо наголошується, що санкції за правопорушення на ринку цінних паперів відповідають ознакам адміністративно-господарських санкцій, визначеним у положеннях ст.ст. 238-239 ГК України, і є формою господарсько-правової відповідальності.

Так, аргументованою слід визнати думку дисертанта щодо встановлення в законодавстві нижньої та верхньої граничних меж штрафу на ринку цінних паперів. При цьому Д. В. Часовников обґрунтовано доводить, що встановлення штрафу у двократному розмірі відносно економічної вигоди, отриманої у результаті протиправних дій, сприятиме досягненню справедливого балансу між розміром відповідальності та отриманою суб'єктом господарювання вигодою внаслідок вчинення правопорушення на ринку цінних паперів. Слушними виглядають пропозиції автора щодо необхідності посилення відповідальності на ринку цінних паперів у разі повторності правопорушення, а

саме: у випадку, якщо протягом року особа, яка була притягнута до відповідальності шляхом застосування попередження, вчинить нове аналогічне правопорушення, до неї застосовується санкція у вигляді адміністративно-господарського штрафу.

Розглядаючи законодавчу основу застосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів, автором цілком логічно та обґрунтовано проведено періодизацію законодавчого регулювання інституту адміністративно-господарських санкцій за порушення на ринку цінних паперів в Україні з виокремленням чотирьох етапів та визначено напрями розвитку відповідного законодавства, зокрема, запропоновано: 1) на рівні Закону України «Про державне регулювання ринку цінних паперів» закріпити виключний перелік видів адміністративно-господарських санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів, підстав та умов їх застосування; конкретизувати зміст загальних норм шляхом чіткого і змістовного наповнення положень щодо підстав застосування санкцій виховно-превентивного та організаційного характеру; 2) на рівні підзаконних нормативно-правових актів – спростити процедури розгляду справ про правопорушення на ринку цінних паперів стосовно суб'єктів господарювання; доопрацювати порядок розгляду справ про правопорушення на ринку цінних паперів щодо суб'єктів господарювання з урахуванням усіх наявних видів адміністративно-господарських санкцій.

У другому розділі дисертації характеристика застосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів здійснюється автором проблемно, з виокремленням певних недоліків чинного законодавства України й напрямів його вдосконалення.

Приділяючи певну увагу науковим підходам до визначення підстав та умов застосування санкцій, Д. В. Часовников розмежовує підстави та умови застосування адміністративно-господарських санкцій на ринку цінних паперів та наводить власне визначення правових підстав застосування адміністративно-господарських санкцій на ринку цінних паперів, з уточненням, що це обставини, визначені у положеннях законодавства, настання яких робить

застосування санкцій можливим, а механізм їх застосування таким, що підлягає реалізації (за наявності або відсутності певних умов); під умовами застосування адміністративно-господарських санкцій на ринку цінних паперів автор пропонує розуміти сукупність чинників, від яких залежить можливість реалізації адміністративно-господарських санкцій, а також вибір її виду та/або розміру.

Дисертантом звернено увагу на особливостях провадження з виконання рішень про застосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів залежно від конкретного виду таких санкцій. Виокремлено обов'язкові та факультативні стадії провадження у справах про порушення на ринку цінних паперів. Додатково обґрунтовано, що виконання рішень (постанов) щодо застосування певного виду санкції можна поділити на два самостійних види проваджень: а) звернення постанови до виконання; б) безпосереднє виконання (їх добровільне виконання або примусове). Хотілося б підтримати висновок щодо доцільності уточнення моменту, з якого рішення про застосування санкцій на ринку цінних паперів вважається виконаним, так Д. В. Часовников пропонує таким моментом для санкцій виховно-превентивного характеру вважати момент його оголошення правопорушнику посадовою особою, яка винесла рішення; для санкцій майнового характеру – моменту фактичної сплати штрафу; а для санкцій організаційного характеру – моменту вчинення посадовою особою (особами) дій, визначених у самому рішенні.

Звичайно, робота містить й інші не менш цікаві наукові положення, які визначають новизну дисертаційного дослідження Д. В. Часовникова, проте і цього цілком достатньо аби стверджувати, що автором досягнуто головної мети дисертації, яка полягає в обґрунтуванні нових теоретичних положень щодо адміністративно-господарських санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів та підготовки пропозицій, спрямованих на удосконалення господарського законодавства з цих питань.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів

Наукове та практичне значення дисертаційної роботи полягає в комплексному системному дослідженні адміністративно-господарських санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів та розробці пропозицій з удосконалення господарського законодавства України з цих питань.

Найбільш значущими науковими результатами дослідження є:

- розробка теоретико-прикладних положень, спрямованих на вдосконалення нормативної термінології та правових засад застосування адміністративно-господарських санкцій на ринку цінних паперів;
- виявлення кваліфікуючих ознак ринку цінних паперів;
- застосування системного підходу до вироблення пропозицій з удосконалення норм чинного законодавства у вигляді проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення застосування адміністративно-господарських санкцій за правопорушення на ринку цінних паперів».

Теоретичні висновки, запропоновані у дисертаційній роботі можуть бути використані у науково-дослідній сфері – як основа для подальшого дослідження питань господарсько-правової відповідальності на ринку цінних паперів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в дослідженні пропозиції можуть бути використані при вдосконаленні національного законодавства щодо адміністративно-господарських санкцій на ринку цінних паперів.

Крім того, матеріали дисертаційного дослідження також можуть бути використані в освітньому процесі при викладанні та методичному забезпеченні господарсько-правових дисциплін.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Відзначаючи у цілому високий науковий рівень дисертаційного дослідження Д. В. Часовникова «Адміністративно-господарські санкції за правопорушення на ринку цінних паперів», вважаємо необхідним зазначити

про певні критичні зауваження та положення, які потребують додаткового обґрунтування, зокрема:

1. У дисертаційному дослідженні акцентовано увагу на тому, що національне законодавство про цінні папери не містить чіткого переліку видів відповідальності за правопорушення на ринку цінних паперів, разом з тим, одностайності з цього питання немає і серед дослідників. Цікавою в цьому контексті є думка автора щодо видів юридичної відповідальності на ринку цінних паперів та доцільності закріплення таких видів у чинному законодавстві.

2. У підрозділі 1.2. дисертаційної роботи однією з ознак адміністративно-господарських санкцій на ринку цінних паперів автор справедливо називає підстави з поділом їх на фактичні та юридичні. Далі акцентує увагу, що юридичною підставою є виключно закон. Разом з тим, у підрозділі 1.3. вказує, що за правопорушення у зазначеній сфері можуть бути застосовані санкції, передбачені, зокрема, Указом Президента України «Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку», Правилами розгляду справ про порушення вимог законодавства на ринку цінних паперів та застосування санкцій, затвердженими рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Пояснить свою позицію.

3. Підтримуючи позицію чіткого процедурного регулювання застосування адміністративно-господарських санкцій на ринку цінних паперів, разом з тим, вважаємо, що додаткової аргументації потребує позиція автора щодо визначення стадії виконання рішення про застосування адміністративно-господарських санкцій на ринку цінних паперів як окремої самостійної стадії.

Викладені зауваження і коментарі носять виключно дискусійний та рекомендаційний характер і не ставлять під сумнів верифікацію результатів дослідження, новизну, наукову цінність і достовірність висловлених у роботі положень та висновків.

Загальний висновок по дисертації

Дисертаційна робота Дмитра Валерійовича Часовникова на тему «Адміністративно-господарські санкції за правопорушення на ринку цінних

паперів» є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке містить теоретичні розробки та практичні пропозиції, спрямовані на вдосконалення господарського законодавства України. Дисертація відповідає спеціальності 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право. Автореферат та наукові публікації повністю відображають основні положення та результати дисертації.

Вищезазначене дозволяє стверджувати, що дисертація «Адміністративно-господарські санкції за правопорушення на ринку цінних паперів» як за змістом, так і за оформленням відповідає вимогам пунктів 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою КМУ від 24 липня 2013 року № 567, а її автор Дмитро Валерійович Часовников заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право.

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук, доцент
директор навчально-наукового інституту
права та кібербезпеки Одеського державного
університету внутрішніх справ

Юлія ГРОМЕНКО

«23» квітня 2021 року

Підпис	<u>Громенко Ю.</u>
ЗАСВІДЧУЮ:	
Завідувач ВДЗ ОДУВС	
<u>Громенко Ю. Громенко</u>	
« <u>23</u> »	<u>04</u> 20 <u>21</u> р.